

KOREYADAGI YIRIK AGLOMERATSIYALARNING MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA TA’SIRI

Shohruh Shuhrat o‘g‘li Mardonov

Tayanch doktorant

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

E-mail: shohruh_mardonov@tsuos.uz

Toshkent, O‘zbekiston.

Annotatsiya: Ushbu maqolada Koreya Respublikasida so‘nggi yillarda urbanizatsiya sohasidagi erishilgan yutuqlar statistik ko‘rsatkichlar asosida ochib berilgan. Tadqiqot davomida bir nechta olimlarning urbanizatsiya borasidagi fikr mulohazalari o‘rganilib atroflicha tahlil qilingan. Maqola doirasida Koreyadagi yirik aglomeratsiyalarning mamlakat iqtisodiyotidagi o‘rni qay darajada ekanligi tahlil qilingan. Xulosa qismida esa Koreya tajribasidan O‘zbekistonda foydalanish imkoniyatlari bo‘yicha takliflar berilgan.

Kalit so‘zlar: Aglomeratsiya, urbanizatsiya, metropoliten, rivojlanish, tahlil, iqtisodiyot.

ВЛИЯНИЕ КРУПНЫХ АГЛОМЕРАЦИЙ КОРЕИ НА ЭКОНОМИКУ СТРАНЫ

Шахрух Мардонов

Базовый докторант

Ташкентский государственный университет востоковедения

E-mail: shohruh_mardonov@tsuos.uz

Ташкент, Узбекистан.

Аннотация: В данной статье на основе статистических показателей раскрывается прогресс, достигнутый в сфере урбанизации в Республике Корея за последние годы. В ходе исследования были изучены и подробно проанализированы мнения ряда ученых по поводу урбанизации. В статье анализируется роль крупных агломераций Кореи в экономике страны. В заключении даются предложения по возможностям использования корейского опыта в Узбекистане.

Ключевые слова: Агломерация, урбанизация, мегаполис, развитие, анализ, экономика.

IMPACT OF LARGE AGGLOMERATIONS OF KOREA ON THE COUNTRY'S ECONOMY

Shahrukh Sh. Mardonov

PhD student

Tashkent State University of Oriental Studies

E-mail: shahruh_mardonov@tsuos.uz

Tashkent, Uzbekistan.

Annotation: This article reveals the progress achieved in the field of urbanization in the Republic of Korea in recent years based on statistical indicators. During the research, the opinions of several scientists on urbanization were studied and analyzed in detail. The article analyzes the role of large agglomerations in Korea in the country's economy. In the conclusion, suggestions are given on the possibilities of using the Korean experience in Uzbekistan.

Keywords: Agglomeration, urbanization, metropolitan, development, analysis, economy.

Kirish.

Aglomeratsiyalarni aholi soni bo'yicha o'rganish barobarida ularning iqtisodiy salohiyatini ham taqqoslagan holda o'rganish muhim deb hisobladik. Buning uchun nazariy jihatda qaysi elementlarga alohida e'tibor qaratish kerak degan savolga javob topishga harakat qilib ko'rdik. Umuman olganda yirik aglomeratsiyalar mamlakat iqtisodiyoti uchun driver vazifasini bajarishi mumkinligini AQSH, Yaponiya, Koreya va boshqa iqtisodiy jihatdan taraqqiy etgan mamamlakatlar misolida ko'rishimiz mumkin. Biz maqolamizda Koreya misolida aglomeratsiyalarning mamlakat iqtisodiyotiga ta'sir doirasi qay darajada ekanligini tahliliy o'rganishga harakat qildik.

Ababiyotlar tahlili.

Yirik metropoliyalar, innovatsiyalar va yuqori iqtisodiy o'sish manbai sifatidagi dastlabki o'rganishlarni bir necha asr avval Adam Smit (1776) boshlab bergan. Uning fikriga ko'ra hududning daromadi unda ishlab chiqariladigan maxsulotlarga bog'liq. Maxsulotning tan narxi esa ishchi kuchi, kapital va ijara haqiga bog'liq¹. Chuki shu davrda asosan qishloq xo'jaligi asosiy maxsulot manbai bo'lib xizmat qilgan. Undan keyin esa, aniqrog'i 1890-yillarda Alfred Marshal tomonidan yanada chuqurroq o'rganadi. Uning ta'kidlashicha "Insonlar faqat kommunal maxsulotlar ishlab chiqargani kabi, faqatgina shu maxsulotlarni iste'mol qila oladi. Insonlar turli xizmatlar va nomoddiy maxsulotlar ishlab chiqarishi mumkin, lekin bu ishlab chiqarish ma'lum bir yoki bir necha kommunal maxsulotlarga qo'shimcha ishlov berilishi natijasida yaratilgan insonlar ehtiyojini

---

¹ Adam Smith AN INQUIRY INTO THE NATURE AND CAUSES OF THE WEALTH OF NATIONS The Electronic Classics Series, Jim Manis, Editor, PSU-Hazleton, Hazleton, PA 18202. 2005. P 230-231.
<https://www.rrojasdatabank.info/Wealth-Nations.pdf>

qondirishga xizmat qiladiga materiyadir. Murakkab texnologiyalar yaratilishi natijasida biz vaqt deb ataydigan unsur yoʻq qilinishda davom etaveradi”². Ular toʻplagan dalillar ixtisoslashuv, oraliq yetkazib beruvchilarning almashinuvi va bilimning almashinuvini oʻz ichiga olgan. Bularning barchasi tigʻiz shaharlarda joylashgan korxonalar va aholi oʻrtasida amalga oshirilgan.

Oʻtgan asrning 3-choragiga kelib bir necha iqtisodchi va geograf olimlar jumladan Vebber (1968), Paskal (1987) va Fati (1991) lar shaharlarning oʻta zichligi natijasida ularning parchalanishini prognoz qilishgan. Buning natijasida XX asrning soʻnggi 10 yilligida aglomeratsiyalarning kamayish tendentsiyasi kuzatila boshlandi. Bunga asosiy sabab deb iqtisodiyotning markazlashmaganligi va markaziy shaharlarning kamligini Dorn (1997), Glaeser (2001) va boshqalar oʻzlarining tadqiqotlari natijasida xulosa qilishadi. Agalver (2012) olib borgan tadqiqoti natijasida shuni ilgari suradiki, tez orada aglomeratsiyalar ikkiga boʻlingan holda: metropoliten va submetropoliten koʻrinishida boʻladi. Bunda aglomeratsiyalarning polisentrik shajkllanishi ham hisobga olingan³.

Aglomeratsiya iqtisodiyoti davrlar davomida bir necha toʻsiqlarga duch kelgan boʻlib ulardan biri 1980-yillarda ommaviy tus olgan axborot telekommunikatsiya inqilobi hisoblanadi. Bu davrda faoliyat olib borgan olim Caincross (1997) ning fikriga koʻra “death of distance” (masofa oʻlimi) degan ibora iqtisodiyotga kirib keldi. Bunda masofalarning yaqinlashishi yaʼni telekommunikatsiyaning rivojlanishi natijasida masofalarning qisqarishi hattoki yoʻq boʻlishiga olib keldi. Buning natijasida aglomeratsiyalarning parchalanishi haqidagi gipotezalar paydo boʻla boshladi. 1996-yilda olim Mitchel oʻzining “City of Bits” (Bits shahri) kitobida parchalangan va tarqoq metropoliyalarni bashorat qilgan edi. Ikkinchi tomondan qaraydigan boʻlsak Gottman (1982) va Gillespie (1992) larning izlanishlari natijasida bergan xulosalariga qaraydigan boʻlsak “axborot sektori aglomeratsiyalarning oʻsishiga xizmat qiladi” kabilarni koʻrishimiz mumkin.

Muhokama va yechimlar.

Yirik aglomeratsiyalar, mintaqalardagi iqtisodiy faoliyatning bir nechta muhim xususiyatlarga ega. Ular oʻrtasida quyidagi taʼsirlar kuzatilishi mumkin:

Innovatsiya va kreativlik markazi: Yirik aglomeratsiyalar, eng yuqori innovatsiya darajasi va kreativlik faoliyati bilan ajralib turadi. Bu yerlar, yuqori oʻquv muassasalarining, rivojlanayotgan texnologiyalar va startap kompaniyalarining markazidir. Bu innovatsiya va kreativlik markazlari, yangi ideyalar va texnologiyalar asosida iqtisodiy transformatsiyani yanada kuchaytirishga olib keladi.

² Alfred Marshall, Principles of Economics (8th ed.) LIBERTY FUND, INC. 8335 Allison Pointe Trail, Suite 300 Indianapolis, Indiana 46250-1684. generated September, 2011. P 45-46. <https://oll.libertyfund.org/title/marshall-principles-of-economics-8th-ed>

³ Genevieve Giuliano, Sanggyun Kang, Quan Yuan. Agglomeration economies and evolving urban form. The Annals of Regional Science (2019) 63:379-p. <https://doi.org/10.1007/s00168-019-00957-4>

Inson resurslari potentsiali: Yirik aglomeratsiyalar, yuqori malakaga ega bo'lgan ishchilarni jalb etadi. Bu erda, sanoat, xizmat va innovatsiya sohasidagi ish o'rinlarining konsentratsiyasi bilan birga, ko'plab sohalarida mutaxassislar, kasb-hunarmandlar va ish bilan bog'liq mavzular bo'yicha ma'lumotlarga ega bo'lgan o'quv muassasalar mavjud. Bu, kreativ va inovativ guruhlar yaratish uchun o'zaro aloqalar va ko'rgazmalar yaratishga imkon beradi.

Katta bozorlar va tijorat imkoniyatlari: Yirik aglomeratsiyalar, kengayuvchan bozorlarga, tovar va xizmatlarni taqdim etish imkoniyatiga ega bo'lib, katta miqyosdagi tijorat faoliyatini ta'minlaydi. Bu aglomeratsiyalar, iste'molchilar, sotuvchilar va yetkazib beruvchilar orasida kuchli tijorat aloqalarini o'rnatishga imkon beradi. Shuningdek, bu mintaqalarda xizmat sohasi ham kengayib, turistlar, biznes sayohatchilar va boshqa odamlar uchun turli xil xizmatlarni taklif etish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Infrastruktur tarmoqlari va aloqalar: Yirik aglomeratsiyalar, yuqori darajadagi infrastruktur tarmoqlariga ega bo'lib, transport, kommunikatsiya, energiya va boshqa sohalarida keng imkoniyatlarni ta'minlaydi. Bu, iqtisodiy faoliyatning effektivligini oshirish, biznes faoliyatini soddalashtirish va bog'liqlikni oshirishga imkon beradi.

Yirik aglomeratsiyalar, mintaqalardagi iqtisodiy transformatsiyani kuchaytirishda muhim o'rin tutadi. Ularning innovatsiya, inson resurslari, tijorat va infrastruktur imkoniyatlari orqali iqtisodiy faoliyatning ko'payishi, yangi sohalar yaratilishi va rivojlanishi mumkin. Bu esa mintaqa iqtisodiyotining kuchayishi, ish o'rinlari yaratilishi va inovatsiya asosida rivojlanishi bilan bog'liq bo'lgan Yirik aglomeratsiyalar, bir nechta shahar va ularning yaqin mintaqalari tomonidan tashkil etilgan katta iqtisodiy va demografik markazlardir. Bu aglomeratsiyalar, kengayuvchan iqtisodiy faoliyat, infrastruktur tarmoqlari, tijorat, sanoat va xizmat sohasida Haqiqatan ham, yirik aglomeratsiyalar mintaqalardagi iqtisodiy faoliyatning bir nechta afzalliklariga ega bo'ladi. Quyidagi afzalliklarni ko'ramiz:

Ekonomik kuch: Yirik aglomeratsiyalar, ekonomik faoliyatning kuchayishini ta'minlaydi. Ularda konsentratsiyalashtirilgan sanoat sektorlari, xizmatlar sohasi va innovatsiya markazlari mavjud bo'lib, bu esa yangi ish o'rinlari yaratishga, mijozlar va tijorat bozorlariga erishishga imkon beradi.

Innovatsiya va rivojlanish: Yirik aglomeratsiyalar, innovatsiya va rivojlanishni kuchaytirishda muhim rol o'ynaydi. Bu mintaqalarda kreativ guruhlar, startap kompaniyalar va universitetlar kengaymoqda. Bu esa yangi ideyalarni, texnologiyalarni va biznes modellarni o'z ichiga oladi va iqtisodiy transformatsiyani yanada kuchaytiradi.

Ish o'rinlari va ko'chish: Yirik aglomeratsiyalar, ko'plab ish o'rinlarini yaratishda muhim o'rin tutadi. Bu mintaqalar, kengayib borayotgan iqtisodiy faoliyat va tashqi investitsiyalar orqali ish imkoniyatlarini oshiradi. Ish o'rinlari uchun yuqori talab, kasb-hunarmandlarning konsentratsiyasi va sifatli ishga qabul qilish

jarayonlarining mavjudligi bu aglomeratsiyalarning iqtisodiy faoliyatni kuchaytirishdagi afzalliklariga misol bo'ladi.

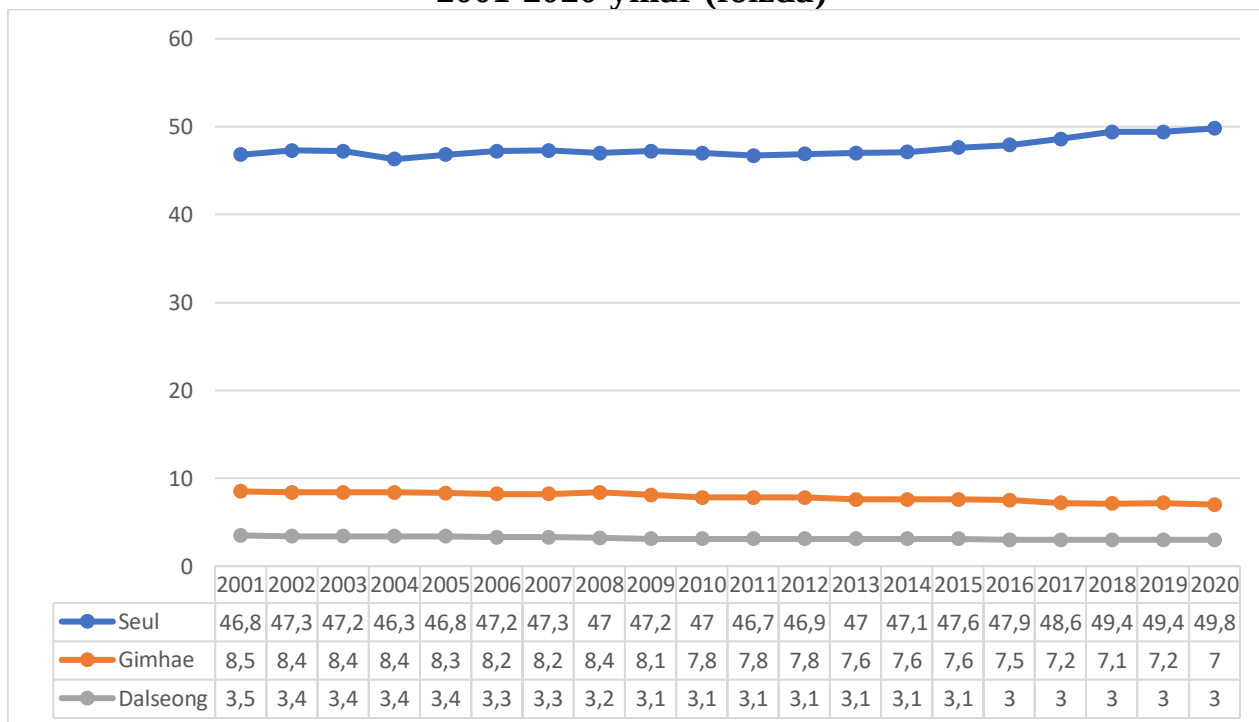
Tijorat va bozor imkoniyatlari: Yirik aglomeratsiyalar, katta miqyosdagi tijorat va bozor imkoniyatlariga ega bo'lib, kompaniyalar uchun kengaygan mijozlar bazasini taqdim etadi. Bu mintaqlarda xizmatlar, tovarlar, innovatsion mahsulotlar va xususiy bozorlar mavjud bo'lib, bu esa tijorat muomalalarini osonlashtiradi va yangi bizneslarni kuchaytiradi.

Infrastruktur va kommunikatsiya: Yirik aglomeratsiyalar, yuqori darajadagi infrastruktur va kommunikatsiya tarmoqlariga ega bo'lib, transport, aloqa, energiya va internetga yuqori darajada kirish imkonini ta'minlaydi. Bu, iqtisodiy faoliyatning soddalashtirilishi, logistik jarayonlarining sifatini oshirishi va tashqi aloqalarni osonlashtirishga imkon beradi.

Kooperatsiya va hamkorlik imkoniyatlari: Yirik aglomeratsiyalar, bir-biriga yaqin mintaqalar va mamlakatlar bilan hamkorlik qilish imkoniyatlarini kuchaytiradi. Bu mintaqalar, tashqi investitsiyalarni jalb qilish, mahsulotlar va xizmatlar almashtirish, bilim va texnologiyalar almashish va o'zaro iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish uchun qulay platformalar bo'lib xizmat qiladi. konsentratsiyaga ega bo'lib, iqtisodiy transformatsiyani kuchaytirishda kritik ahamiyatga ega.

1-rasm

**Koreadagi metropoliten hududlarining mamlakat YIM siga nisbati
 2001-2020-yillar (foizda)**

Manba: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?Datasetcode=CITIES#>. OECD-rasmiy sayti

Rivojlanayotgan yoki rivojlangan mamlakatlar tajribasini koʻradigan boʻlsak aglomeratsiyalarning yalpi hududiy maxsuloti mamlakatda yaratilayotgan yalpi ichki maxsulotga nisbatan yuqori ulushga ega ekanliklarini koʻrishimiz mumkin. Biz misol qilib Korea Respublikasi, Yaponiya va AQSHni oldik. Mamlakat iqtisodiy jihatdan barqaror rivojlanishi uchun bir necha omillar muhim sanalari. Xususan: mavjud infratuzilma, xalqaro darajadagi transport tizimi, rivojlanish qutblarining koʻpligi, aglomeratsiyalarni yetarli darajada rivojlanganligi va boshqalar. Shularni inobatga oladigan boʻlsa aglomeratsiyalarning taraqqiy etish darajasi mamlakat iqtisodiyoti uchun sezilarli taʼsir qilayotganini koʻrishimiz mumkin. Bunga misol qilib bir nechta rasmlardagi maʼlumotlarni keltirganmiz. 2020-yil holatiga koʻra Seul aglomeratsiyasi mamlakat yalpi ichki maxsulotining qariyb 50 foizini berayotganini koʻrishimiz mumkin. Taqqoslash uchun Seul aglomeratsiyasida mamlakat aholishining 43 foizga yaqini istiqomad qiladi. Qiziq tomoni shundaki Seuldan keying oʻrinda turuvchi aglomeratsiya hisoblangan Ginhaning ulushi 7 foizni tashkil qilmoqda. Korea aglomeratsiyalari hisoblangan Seul va Ginhaning yaratayotgan iqtisodiy qiymatining farqi 7 barobart ekanligini koʻrishimiz mumkin. Bu esa mamlakat iqtisodiy barqarorligini taʼminlash uchun noqulay holat hisoblanadi.

Xulosa.

Tadqiqotimiz davomida shunga amin boʻldikki Koreyadagi mavjud aglomeratsiyalarning mamlakat iqtisodiyoti uchun oʻrni juda yuqori. Shu munosabat bilan mamlakat iqtisodiy rivojlanish rejalarini ham aglomeratsiyalar orqali tadbiq etmoqda. Bundan tashqari aglomeratsiyalarning oʻzingning ham har 5-10 yillikdagi rivojlanish rejaları tuzilgan. Oʻzbekiston uchun ham aynan shu yoʻnalsihlarda andoza olinsa maqsadga muvofiq boʻlar edi. Hozirga mamlakatimizning eng yirik aglomeratsiyasi hisoblangan Toshkent aglomeratsiyasida 5 yillik rejalar tuzilmagan. Mazkur aglomeratsiyaning markzai hisoblangan Toshkent shahrining bosh rejası ham tasdiqlanmagan. Bizning taklifimiz Toshkent aglomeratsiyasining yadrosi hisoblangan Toshkent shahrining bosh rejasini tezroq tuzish va Toshkent aglomeratsiyasining va boshqa aglomeratsiyalarning ham har 5-10 yillik rejalarini meʼyoriy huquqiy himoyalangan holda tasdiqlash lozim. Shunda mintaqaviy rivojlanishni yanada yuqori koʻrsatkichlarga olib chiqishimiz mumkin boʻladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Adam Smith AN INQUIRY INTO THE NATURE AND CAUSES OF THE WEALTH OF NATIONS The Electronic Classics Series, Jim Manis, Editor, PSU-Hazleton, Hazleton, PA 18202. 2005. P 230-231. <https://www.rrojasdatabank.info/Wealth-Nations.pdf>
2. Alfred Marshall, Principles of Economics (8th ed.) LIBERTY FUND, INC. 8335 Allison Pointe Trail, Suite 300 Indianapolis, Indiana 46250-1684.

generated September, 2011. P 45-46. <https://oll.libertyfund.org/title/marshall-principles-of-economics-8th-ed>

3. Genevieve Giuliano, Sanggyun Kang, Quan Yuan. Agglomeration economies and evolving urban form. The Annals of Regional Science (2019) 63:379-p. <https://doi.org/10.1007/s00168-019-00957-4>

4. <https://stats.oecd.org/Index.aspx?Datasetcode=CITIES#>. OECD-rasmiy sayti